

NYELVJÁRÁSI SZÉPIRODALOM FINNORSZÁGBAN

E G E Y E M E S E

K I V O N A T: A nagy területű Finnország igen gazdag nyelvjárásokban, amelyek presztízse koronként változó. Napjainkban divat nyelvjárásban szépirodalmat írni, a helyi identitás kifejezését erősíteni. Történeti okok magyarázzák az északi nyelvjárások túlsúlyát a kortárs irodalomban, ugyanakkor szociológiai okok teszik világossá, miért indult meg a nyelvjárások kiegyenlítődése. Nyelvészeti szakdolgozat is készült nyelvjárásban, igazolva, hogy a regionális nyelvváltozat is helytáll az élet bármely területén. A finnek hatalmas felgyűjtött nyelvjárási adatbázissal rendelkeznek, amely alapján a Hazai Nyelvek Központja (Kotus) folyamatosan teszi közzé a finn nyelvjárások szótárának szócikkeit.

K U L C S S Z A V A K: finn nyelvjárási tömbök, a nyelvjárások a szépirodalom és a tudomány eszközeként, egyéb kezdeményezések a nyelvjárások megőrzéséért, a Hazai Nyelvek Központjának tevékenysége

Finnország, bár általában kis országgént emlegetik, egyáltalán nem kicsi: ha déli tengerparti határánál lehatároljuk a térképet, leérne egészen Magyarorszáig. Területe 338 440 négyzetkilométer, keleti, az oroszokkal közös határának hossza közel 1300 km. Ekkora kiterjedésű ország esetében teljesen természetes, hogy az amúgy is később kialakult irodalmi nyelvtől jelentősen eltérő nyelvjárások mindig is jellemezték egy-egy országrészt.

Hivatalosan nyolc nyelvjárást különböztetnek meg, de amint a térképen is látszik, a fontos választóvonal két nagy tömb, a keleti és a nyugati nyelvjárások

között húzódik. E kettőbe sorolható valamennyi kisebb nyelvjárási terület, amelyek további helyi, összesen 34 nyelvjárást ölelnek fel.

A történeti háttérhez tudni kell, hogy a gyéren lakott és sokszor a két nagy szomszéd közé ékelt ütközőzóna, évszázadokig a svéd birodalom keleti tartománya, majd az 1808–1809-es orosz–svéd háború következményeként Oroszország autonóm nagyhercegsége, azaz Finnország évszázadokig mindössze két szellemi központtal rendelkezett, ezek nyugaton Turku, keleten a reformáció idején felemelkedett Viipuri/Viborg (ma Oroszország része). A hagyományosan a finn irodalmi nyelv atyjaként tisztelt Mikael Agricola lelkész, püspök, (biblia) fordító, író (~1510–1557), az Uusimaa megyei, svéd többségű Pernaja községben született (azaz nyugat-finnországi), viszont iskoláit a kelet-finnországi Viipuri ún. triviális (alapfokú, a szabad művészetek közül az első hármat oktató) iskolájában kezdte, majd az iskola rektorának Turkuba kerülésével ő is visszaköltözött nyugatra. Agricola (és fordítói köre) a Biblia finnre átültetésekor, mint minden elsőként fordító, arra törekedett, hogy a lehető legjobb megfeleléseket találja meg. Az ő finn fordításainak egyik lényeges különlegessége, hogy a turkui értelmiségi kör délnyugati nyelvjárása mellett számos más nyelvjárás elemei is megtalálhatók benne: ha a sajátjából nem talált alkalmas kifejezést, egyebek közt a keleti, a karjalaihoz közeli nyelvjárásból emelt be elemeket. Az ő érdeme, hogy olyan szavak, mint az *ansioton* ‘érdemtelen’, *armahdus* ‘kegyelem’, *johdatus* ‘vezetés, gondviselés’, *pitkämielisyys* ‘hosszútűrés’, *kolminaisuus* ‘háromság’ bekerültek a prédikációk és az oktatás nyelvébe. Mindenesetre éppen az ő fordításainak köszönhető, hogy ma már sokszor nem is érezhető a nyelvjárási jelleg, annyira beépültek – a nem véletlenül a délnyugati nyelvjárás alapján kialakult – irodalmi és köznyelvbe és ezáltal a köztudatba a nála megjelent, eredetileg más-honnan származó szavak. (Például: keleti nyelvjárási szavak az *aalto* ‘hullám’, *emä* ‘anya’, *ilta* ‘este’, *tuli* ‘tűz’, *päätyä* ‘[el]jut, végződik’. Nyugati elemek az *arvata* ‘vélni’, *aukea* ‘nyitott’, *hurskas* ‘istenfélő, jámbor’).

A földrajzi viszonyok ismeretében nem szorul magyarázatra, hogy az egymástól nagy távolságra fekvő országrészekben a nyelvjárások tovább éltek és alakultak. Presztízszük azonban sokáig alacsony maradt, a XIX. századi nemzeti ébredés, az egységes/egy nyelv megteremtésének gondolata is ellenük szólt. Holott a finn köznyelv szókészlete jelentős arányban a nyelvjárásokból származik. A megállapítást

a másik oldalról nézve hozzátehetjük, hogy adott köznyelvi szónak olyan jelentése vagy használati köre lehet a nyelvjárásokban, amely a köznyelvben nincs meg. A szépirodalomban is találhatunk példát arra, hogy miként nézte le a városi ember és tartotta primitívnek a vidékit, a vidék nyelvhasználatát. Minna Canth egyenesen erre a hozzáállásra alapozta a *Hän on Sysmästä* (Ő Sysmä faluból való) című egyfelvonásos vígjátékának mulatságos fordulatait (Canth 1893).

Nem mehetünk el azon tény mellett sem, hogy a Finnország határain túli finn eredetű népcsoportok nyelvváltozatait a „belső” finnek, a finnországiak hosszú időn át szintén negatívan ítélték meg, amint azt M. Bodrogi Enikő kutatásaiban megállapította (M. Bodrogi 2008: 50–52). Az elmúlt évtizedek pozitív változásait ugyanő „a kisebbségek világszerte megerősödött emancipációjával” magyarázza (uo. 51). Heikki Hurttá tudományos kutató, az SMS (ld. később) főszerkesztője, a Hazai Nyelvek Központjának (Kotimaisten Kielten Keskus) szakértője úgy látja, a nyelvjárások elfogadottsága az 1990-es évektől folyamatosan és robbanásszerűen nő, olyannyira, hogy egyes népszerű műfajok, mint amilyen a finneknél a képregény, kifejezetten nyelvjárásban íródnak, mivel céljuk a minél természetesebb *beszélt* nyelv használata (Lakaniemi 2013).

Az imént említett SMS feloldása: A finn nyelvjárások szótára (*Suomen Murteiden Sanakirja*) irigylésre méltó vállalkozás. Eddig nyolc, egyenként nagyjából ezeroldalas nyomtatott anyag látott napvilágot, de 2012-től áttértek az elektronikus változatra, amely évente körülbelül hatezer szócikkkel bővül, legutóbbi tételeit idén nyáron töltötték fel. Ha elkészül, mintegy 350-400 ezer szót fog tartalmazni, magyarázatokkal, kereszthivatkozásokkal, példamondatokkal. A XX. század első évtizedeiben megkezdett céltudatos és szakmailag megalapozott gyűjtőmunka, amely folyamatosan zajlott és zajlik (ma éppen a Hazai Nyelvek Központjának égisze alatt), hatalmas levéltári adatbázist hozott létre. Ehhez járul az a szintén tetemes hangzóanyag, amelyet 1959-től kezdve rögzítettek: alig van olyan finn község, ahonnan ne lenne legalább harmincórányi felvételük! Az adatbázisba bekerülnek a mai határokon túli területek finn nyelvváltozatai is, így a Karjalai-földsorosz, az inkeri finn, az észak-svédországi és észak-norvégiai nyelvjárások/regionális nyelvek.

A finn nyelvjárási tömbök között lehetnek jelentős szókincsbeli eltérések, ugyanakkor a XXI. század eddigi évtizedeinek információs-technikai robbanása

egységesítőleg hat (különösen, ha az anyanyelvet védeni kell a beömlő anglicizmusoktól, amit a finnek eddig általában sikerrel oldottak meg), a nyelvjárások közötti különbségek kopnak. Markáns egyedi jellegzetességek maradnak azonban a fonetikai eltérések, amelyek tipizálnak egy-egy finn nyelvjárást, és mindmáig felismerhetők a városiak beszédében is. A kiegyenlítődést gyorsítja a már évtizedek óta tartó belső népmozgás, azaz az északi területek mind jellemzőbb elnéptelenedése a lakosság délebbre költözése miatt. Ennek nyelvi következménye a häme-uusimaa-i (mint célterület) nyelvjárások erősödése. Az egyik fő keleti nyelvjárás, a délkeleti visszaszorulását az okozta, hogy ennek a nyelvterületnek a zöme a XX. századi háborúkkal a Szovjetunióhoz került, az onnan áttelepítettek-menekültek előbb-utóbb szétszóródtak az ország különböző vidékein. Elsősorban Lappeenranta és környéke őrzi még ezt a nyelvváltozatot.

Mindezekkel együtt a nyelvjárások értéke nő, használatuk napjainkra elfogadottá vált, a helyi identitás megnyilvánulásai, amely hangsúlyozásának eszközeiként sokféle helyzetben találkozhatunk velük. Ahogyan a finn kultúra része a régi viselet, a folklór, a tárgykultúra, amelyek természetesen mutatnak regionális különbségeket, úgy a nyelvjárási eltérések, különbségek is színesítik, gazdagítják az összképet.

Itt jegyzendő meg, hogy a finn közéletben korábban is észrevehetően jelen voltak a nyelvjárások. Mást ne említsünk, az ország leghosszabban regnáló köztársasági elnökének, Urho Kaleva Kekkonennek, aki észak-savói születésű volt, és híresen jó előadó-szónok, több hangfelvétele maradt fenn, amelyek bizonyítják, milyen jellemzőek voltak az ő beszédére a savói hangtani sajátosságok, mindenekelőtt a gemináció (mássalhangzó-kettőzés) (Lyytikäinen 2020: 21–28). A 2000-es évek elején a *Hiidenkivi* című kulturális lap rovatot indított ismert közéleti személyiségektől idézett szövegrészekből, amelyek nyelvi jellegzetességei alapján az olvasónak kellett kitalálnia az illető kilétét (Lyytikäinen 2020: 17–18).

Napjainkra egyes, szépirodalmat is nyelvjárásban író alkotók egyenesen divatot csináltak a nyelvjárások használatának, a maguk nyelvjárását irodalmi rangra emelve. Más kérdés, mennyire érti az átlag olvasó kinek-kinek a maga nyelvjárásában írt versét, prózáját, különösen könyv alakban, leírva, hiszen ezeket az élőbeszédben gyakran könnyebb befogadni, megérteni, mint olvasni.

Nézzük meg, kik azok az írók-költők, akik tudatos vállalásként legalább részben nyelvjárásukban alkotnak!

A klasszikusok között első helyen szokás említeni Väinö Linna *Az ismeretlen katona* című regényét. Az ország különböző vidékeiről a hadseregben öszszetalálkozó férfiakat habitusukat jellemzően nyelvjárásukkal érzékelteti az író. A mű magyar fordítója, Bereczki Gábor nyelvész-műfordító, többekkel ellentétben nem azt az utat választotta, hogy az egyes finn dialektusoknak magyar nyelvjárásokat feleltetett meg, hanem általános, és tegyük hozzá, műves népryelven szólaltatta meg a szereplőket. Megítélése szerint nagyon sután hangzana, ha a finn katonák dunántúli vagy éppen palóc nyelvjárásban beszélnének.

A kortársak közül talán a legismertebb egy hölgy, Heli Laaksonen, aki délnyugati nyelvjárást használ. Honlapja tanulsága szerint – amelyet természetesen szintén nyelvjárásban készít, és ezen népszerűsíti eddigi munkásságát előadó útjait – 2020-as *Ajopuujalka* című, talán *Uszadékfaláb*-ként fordítható regényének főszereplői ugyan nyelvjárásban beszélnek, de maga a szövegtörzs köznyelven íródott. Legutóbbi, idei kötetének szintén csak a címe utal szűkebb pátriájának nyelvhasználatára, mivel a szerző, aki bölcsész diplomája mellett nem mellesleg „természet- és környezeti tanácsadó” végzettséggel is rendelkezik, *Luonnos* (A természetben) című, maga által illusztrált kötetével saját olvasótáborán túlra is szeretne eljutni, ezért köznyelven írta.

Minna Mikkanen kuopioi (Északkelet-Finnország), így ő a savói nyelvjárást beszéli. *Kotijoukot* (Hazai csapatok, 2020) című háborús regényében visszatér saját családja gyökereihez, mind földrajzilag (Maaninkába, ma már Kuopio része), mind nyelvileg: karakterei ízes savói nyelven szólalnak meg. Úgy tűnik, a téma, a korszak és a helyszínek egyéni bemutatására emelte be a köznyelvi szövegbe a vidék eredeti nyelvjárását.

Igen népszerű szerző az író-rajzfilmes Katja Kettu, aki északi születésű, a Sarkkőrön fekvő Rovaniemiből származik. 2011-ben írt *Kätilö* (A bába) című, mind hazai, mind nemzetközi ismertségét megalapozó könyvének fordítási jogát immár 19 ország vásárolta meg. Mikkanen előbb említett regényéhez hasonlóan ez is a második világháború idején játszódó szerelmi történet (egy finn ápolónő és egy SS-tiszt kapcsolata), ezúttal a szűkebb pátria, Lappföld hadszíntérre válásakor.

Következő sikerkönyve, az *Yöperhonen* (Éjjeli lepke) szintén elhallgatott tabutémával, a szovjet légerekkel, az oda került finnekkel foglalkozik.

Kettu munkásságát, nyelvi megformálásait tekintve rendre más, szintúgy északi írók, Timo K. Mukka és Rosa Liksom nyelvhasználatához hasonlítják. Kiadói, kritikusai dicsérőleg szólnak igen gazdag nyelvezetéről. Ugyanakkor sajátos szóhasználatának jellegzetessége nem kizárólag a helyi pohjanmaa-i nyelvjárás vagy éppen a lapp nyelv, hanem a régi növényhatározókból, biológia atlaszok szókincséből kölcsönzött, általában nagyon képszerű (ld. rajzfilmes múlt) elnevezések teljesen új jelentéssel történő felruházása. (Pl. a *jokapaikamansikka* ‘mindenütt termő eper’ nála a megkérdőjelezhető erkölcsű nő, egy növény neve pedig a falu bolondja jelentést kapja, talán hangzása miatt – *latvahärkki* ‘tetőn növény tyúkhúr’). Előfordul, hogy karjalai nyelvjárási szavakat használ, másutt orosz elnevezések tükörfordítását építi be a szövegbe. Dialógusai, amelyeket stílusának felimerhető építőköveiként emlegetnek, jellemzően nyelvjárási szövegek. Tudatosan figyeli az emberek beszédét, kiváltképpen az idősekét, amikor a déli főváros környékéről hazautazik északra, átszelve a hosszú országot. Mások túl trágárnak ítélik szóhasználatát, amely talán észak és dél kulturális különbségeiből eredeztethető. Ő maga erről így vallott: „Mondjuk úgy, északon a nyelvet bujábban használják. Ez nem jelenti azt, hogy az emberek többet káromkodnának, de nyelvi fantáziájuk nagyobb.” (Tervola 2015: o. n.)

Az idősebb nemzedék képviselője a hajdani punk-hercegnő, író-képzőművész Rosa Liksom, aki a lappföldi Ylitornio községből indult. A Finlandia-díj, a legrangosabb finnországi díj elnyerése előtt szabályosan rejtőzködött az újságírók és kamerák elől, sajátos performanszokkal, statisztákkal, hamis életrajzzal váltva ki magát. Egy interjúban elmondta, ő nem gyűjti, nem figyeli a később felhasznált nyelvi fordulatokat, nyelvjárási szavakat, ezek benne vannak, különösen, mivel az egész nyugati világról – miközben írói pályáját moszkvai lakosként kezdte – és nem kifejezetten Finnországról ír. Irodalmi munkásságából itt most az *Ideglenes* (sic!) című novelláskötetét emeljük ki, amellyel több országban nagy sikert aratott: a groteszktól a nyomasztóan sötétig, a kegyetlentől a költői emelkedettségig minden árnyalat megtalálható ezekben az írásokban. Nyelvileg számos regisztert és regionális változatot vonultat fel, a témához és a szereplő egyéniségéhez választva ezek közül. A kötetet magyarra az erdélyi Jankó Szép

Ivett fordította, aki a beszélt nyelven és szlengen kívül székely nyelvjárásban szólaltatta meg a szereplőket.

Az ország északabbi részét, Dél-Pohjanmaa-t képviseli Arto Juurakko költő, színmű-, tankönyv- és dalszövegíró, kiadó, újságíró, nép főiskola-igazgató, települési kulturális vezető. Országos feltűnést keltett 2007-ben, amikor nyelvjárásban megírt verseivel megnyerte a „Nagy szerelmesvers-versenyt”. Az ő, kizárólag nyelvjárásban írt verseit az átlag olvasó is megérti, különösen, ha hangosan felolvassa; témái a mindennapi élet apróságai. Nyelvezete „megmosolyogtat, de érzéseket hoz a felszínre” (Juurakko 2021: o. n.).

Az összehasonlításból jól látszik, hogy a nyelvjárás és a köznyelv eltérései fonetikai jellegűek:

<i>Sivustakattoja</i> (az eredeti szöveg)	<i>Sivustakatsoja</i> (köznyelvi)	Külső szemlélő
<i>Oomma sen verran</i>	<i>Olemme sen verran</i>	Oly mértékben vagyunk
<i>vanhanaikaasia,</i>	<i>vanhanaikaisia,</i>	régimódiak,
<i>notta akan kans luemma</i>	<i>että akan kanssa luemme</i>	hogy az anyóval együtt
<i>yhyres aamulla</i>	<i>yhdessä aamulla</i>	olvassuk reggel
<i>paperilehtiä.</i>	<i>paperilehtiä.</i>	a papírujságot.
<i>Harjootamma</i>	<i>Harjoittelemme</i>	Gyakoroljuk
<i>toisen huomioon ottamista:</i>	<i>toisen huomioon ottamista:</i>	a másik figyelembevételét:
<i>Ei saa kääntää sivua,</i>	<i>Ei saa kääntää sivua,</i>	Nem szabad lapozni,
<i>ennenku toinenki</i>	<i>ennenkuin toinenkin</i>	míg a másik is
<i>on lukenu.</i>	<i>on lukenut.</i>	el nem olvasta.

A finn területi nyelvváltozatok egyik különlegessége az a tornio-völgyi, Svédország területén kialakult sajátos finn nyelv, amelyet beszélői nem is nyelvjárásnak, hanem önálló nyelvnek, „a mi nyelvünk”-nek (*meänkieli*) tekintenek. Ez az évszázadok óta mai lakóhelyén élő, finnországi eredetű népcsoport 1809-ben a határok újrarajzolásával a folyóvölgy nyugati partján a svéd államban, a keleti oldalon az Oroszország részét képező Finn Nagyhercegségben, utóbb az önálló Finnországban találta magát. Ezzel megindult a nyelvi szétfejlődés: irodalmi nyelvük a svéd lett, de ők nem svédek, a közelükben élnek lappok, de ők nem is lappok/számik, és már két évszázad telt el egykori anyaországon

kívül. Önazonosságukat mindenk felett a nyelvük képviseli, amely 2000 óta részben az oktatásban is helyet kapott, újabban van már szépirodalma, szótára, nyelvtana, tv-műsora, folyik a státusz-, a korpusz- és a nyelvelsajátítás-tervezés is (M. Bodrogi 2008: 49, 51).

Összegezve: úgy tűnik, a finneknel divat lett a nyelvjárásokból meríteni, azokkal a köznyelvet írásban is gazdagítani. Szembeötlő, hogy ezen a téren a legtöbb szerző az északi országreszekhez köthető, keleti nyelvjárási elemeket csak egy-egy szereplő kedvéért emelnek be ezek az alkotók.

Finn érdekesség az az irodalmi nyelvtől eltérő, Helsinkire koncentráló sajátos nyelvi konglomerátum, a fővárosi szleng, amely a finn beszélt nyelv mellett átvesz elemeket, elsősorban szavakat a másik hivatalos nyelvből, a svédből, továbbá egykoron a németből, oroszából, manapság szinte kizárólag az angolból. Grammatikailag teljesen finn, mert a beszélt finn nyelv szabályait követi. Ez az ún. *stadin kiel*i (a főváros nyelve), amelyet annak ellenére, hogy inkább szociolektus, időnként dialektusnak tekintenek.

Az apai ágon magyar származású Sami Garam, Garam Károly és Sirkka Garam, szül. Sirkka Saarikoski (Pentti Saarikoski költő testvérének) fia. A Garamok zenei pályára lépő tagjaival ellentétben más területen ért el karriert: Finnország híres sztárszakácsa lett. Emellett nagy visszhangot váltottak ki nem szokványos könyvei és fordításai is. Többek között a Hófehérke meséjét, valamint Donald kacsa- és Asterix-történeteket jelentetett meg a helsinki szleng nyelvezetén. Aleksis Kivi klasszikus regényét, a magyarul is napvilágot látott *Hét testvért* (*Seitsemän veljestä*) Sami Garam szintén átírta helsinki szlengre, de nemcsak nyelvezetében, hanem újrameséli a történetet is: *Sami Garam heittää kehiin Allu Stemun Seitsemän broidii* (Helsinki, WSOY, 2003).

A közelmúltban egyetemi szakdolgozat is született savói nyelvjárásban, szerzője főváros környéki létére azzal a szándékkal tanulta meg ezt a nyelvjárást és írta meg nyelvészeti tárgyú értekezését (a számi nyelvek hatásáról a skandináv nyelvekre), hogy bizonyítsa, a nyelvjárások helytállnak az élet minden területén, a leghivatalosabb nyelvhasználat elvárásainak is képesek megfelelni. A nyelvjárás-aktivistának nevezett fiatalember sikerrel védte meg dolgozatát a Helsinki Egyetemen.

Hivatkozott irodalom

- Canth, Minna 1893: *Hän on Sysmästä. Huvinäytelmä yhdessä näytöksessä*. Mu-
kaillut Minna Canth. WSOY, Porvoo.
- Kotimaisten kielten keskus: *Suomen Murteiden Sanakirja* https://www.kotus.fi/kielitieto/murteet/suomen_murteet
https://www.kotus.fi/sanakirjat/suomen_murteiden_sanakirja
- Kuusi, Matti ym. 1963: *Suomen kirjallisuus II. Ruotsin ajan kirjallisuus*. SKS,
Otava.
- Laura, Karhu 2008: *Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan kaakkoismurre ja sen kääntäminen saksaksi*. Tampereen yliopisto Kieli- ja käännöstieteiden
laitos. Käännöstiede(saksa) Pro gradu-tutkielma. Toukokuu.
(<https://docplayer.fi/18499793-Vaino-linnan-tuntemattoman-sotilaan-kaakkoismurre-ja-sen-kaantaminen-saksaksi.html>)
- Lyytikäinen, Erkki 2020: *Sehän on murretta*. Gaudeamus Oy.
- M. Bodrogi Enikő 2008: Identitás a periférián: a kvének és a csángók helyzete. In:
Eliisa Pitkäsalo – Pusztay János (szerk.): *Kaukovertailuja VI. A VI. finn-ma-
gyar kontrasztív konferencia előadásai*. (Specimina Fennica, XIV. Colloquia
Contrastiva, XVII.) Savariae, 44–63.

Internetes források

- Juurakko, Arto:
https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aperson_123176061490837
- Juurakko, Arto: Söpölääselle, Kirjavinkit, 2021.07.15. <https://www.kirjavinkit.fi/arvostelut/sopolaaselle/>
- Kanerva, Arla 2018: Murreaktivisti kirjoitti gradunsa savoksi – „Se on vähän sama kuin käyttäisi saamelaislakkia ajaakseen omaa asiaansa olematta itse saamelainen”, sanoo yliopiston dekaani <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005943013.html>
- Kettu, Katja: <https://www.wsoy.fi/kirjailija/katja-kettu>
- Laaksonen, Heli 2023: Mihe menos, ystäväine? <https://www.hulimaa.fi>

Lakaniemi, Sonja 2013: *Äänestä Suomen kaunein murre!* <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2013032616834170>

Liksom, Rosa 2017: Kelet és Nyugat határa Finnországban húzódik.
<https://litera.hu/magazin/interju/rosa-liksom-kelet-es-nyugat-hatara-finnorszagban-huzodik.html>

Tervola, Marjut 2015: Katja Kettu keksii sanoja lukemalla vanhoja sienikirjoja.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/04/katja-kettu-keksii-sanoja-lukemalla-vanhoja-sienikirjoja>